

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ

Розглянуто теоретичні і методологічні підходи щодо формування ідентичності військових, в першу чергу, офіцерського складу. На основі наукового аналізу закордонних та вітчизняних літературних джерел з урахуванням новітньої парадигми міждисциплінарних досліджень запропоновані підходи щодо оцінки важливих чинників ідентичності офіцерів. У роботі наведено окремі результати практичних розрахунків чинників, що характеризують ідентичність діючих і майбутніх офіцерів Збройних Сил України. Стаття може представляти інтерес для військових психологів, соціологів, науковців.

Ключові слова: професійна ідентичність, офіцери, військово-соціологічні, соціально-психологічні дослідження.

Рассмотрены теоретические и методологические подходы относительно формирования идентичности военных, в первую очередь, офицерского состава. На основе научного анализа зарубежных и отечественных литературных источников с учетом современной парадигмы междисциплинарных исследований предложены подходы к оценке существенных факторов идентичности офицеров. В работе приведены отдельные результаты практических расчетов показателей, которые характеризуют идентичность действующих и будущих офицеров Вооруженных Сил Украины. Статья может представлять интерес для военных психологов, социологов, ученых.

Ключевые слова: профессиональная идентичность, офицеры, военно-социологические, социально-психологические исследования.

Постановка проблеми. Український народ вже не вперше у новітній історії зі зброєю в руках став на захист територіальної цілісності своєї держави. У протистоянні з терористичними угрупованнями та російськими регулярними військами, які незаконно перебувають на Сході України, наші Збройні Сили зміцнилися не лише озброєнням, але й потужним моральним і патріотичним духом, відчували безпрецедентну підтримку українського суспільства.

Воєнний досвід передових армій світу свідчить про те, що закони збройної боротьби на сучасному етапі розвитку військової справи, як це завжди було в історії війн і воєнних конфліктів, перш за все, залежать від ходу і результатів бойової підготовки, від боєздатності та кількості військ (сил), рівня підготовки командирів, бойової майстерності військовослужбовців, від наявності та можливостей бойової техніки і зброї, запасів і ресурсів, від морально-психологічного стану та дисциплінованості особового складу. Недооцінка будь-якого з цих факторів може призвести до поразки у сучасній війні

(збройному конфлікті). При цьому, ключову роль і значення тут належить українському офіцеру, високий рівень мотивації якого, сформований в значній мірі завдяки професійній ідентичності офіцерського складу Збройних Сил України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Відповідно до результатів дослідження, що було проведено колективом Українського інституту соціальних досліджень імені Олександра Яременка на замовлення Міністерства молоді та спорту в листопаді-грудні 2017 року [1], на загальнонаціональному рівні виокремлюються основні види громадської ідентичності та національних цінностей, що в значній мірі є підґрунтям для формування професійної ідентичності офіцерів.

Отже, національна ідентичність, активна громадянська позиція, небайдужість і прагнення змін дозволяє людині ідентифікуватися як громадянин-патріот, усвідомити себе часткою національної спільноти, носієм спільних (національних) цінностей. Беручи до уваги кращу міжнародну практику, а також події останніх років, історичний досвід України,

історію її боротьби за незалежність і державність, національними (суспільно-державницькими) цінностями в нашій країні слід вважати: самобутність, соборність, волю та гідність.

При цьому, самоствердження особи – це її прагнення зайняти і утримувати певну позицію в системі психологічних відносин у колективі, яка забезпечувала б даній особі пошану, визнання або довіру, прихильність або підтримку, допомогу або захист і тим самим сприяла б задоволенню потреби спілкування з іншими людьми, прояву індивідуальності особи, розкриттю її найбільш сильних сторін [2, 87-90].

Міжособистісні психологічні відносини є однією зі сторін об'єктивних відносин, що здійснює істотний вплив на поведінку військовослужбовців. Роль міжособистісних відносин вельми значуща для вирішення службових проблем і завдань, тому вивчення структури відносин військовослужбовців у колективі потребує пильної уваги і систематичного управління з боку командира підрозділу. Дана необхідність обумовлена і тим, що в процесі міжособистісного спілкування виникають і розвиваються різні соціально-психологічні явища. Одне з таких явищ - прагнення особи до самоствердження.

Професійна ідентичність людини у даний час зазнає чи не найбільше випробувань з боку суспільства і з усіх видів її соціально-рольової ідентичності. Водночас у сучасному демократичному суспільстві професійна ідентичність слугує одним із найважливіших показників особистісної зрілості, психічного благополуччя та соціальної успішності людини, тому вона повинна стати предметом наукового та практичного інтересу. Аналіз публікацій і практичний психологічний досвід показує, що поняття “ідентичність” та різні її деривати (особистісна, соціальна, національна, етнічна, гендерна, професійна ідентичність) міцно вкоренилися у вітчизняному науковому обігу, а також у практиці психологічного консультування, коучінгу та психотерапії, посунувши традиційні для вітчизняної психології поняття самосвідомості, Я-концепції, образу-Я, професійної самосвідомості та інші. Серед останніх вітчизняних публікацій найбільш

важливою є монографія П. Гнатенка і В. Павленка, в якій дається ґрунтовний філософський та психологічний аналіз проблеми ідентичності; стосовно професійної ідентичності – виділяється монографія російського дослідника Л. Шнейдера; питання професійної самосвідомості порушується також у цілій низці робіт російських психологів, виконаних у рамках психології праці і присвячених професійній реалізації особистості – Е. Клімова, Е. Борисової, Л. Мітіної, Ю. Поваренкова та інших. Незважаючи на популярність і досить інтенсивне наукове вивчення проблеми ідентичності, бракує праць саме про професійну ідентичність, у тому числі й про ідентичність військового, в першу чергу, - офіцера. З тих, що є, більшість присвячена професійній ідентичності і професійному становленню психолога, педагога, а останнім часом – психотерапевта. Залишається нез'ясованим питання про внутрішні, індивідуально-особистісні механізми формування професійної ідентичності. Практично не розроблено прикладних аспектів та інструментарію вивчення, який відповідав би основним вимогам валідності та надійності, що унеможлиблює ґрунтовне емпіричне дослідження. Окрім того, немає чіткої дефініції стосовно понять “ідентичність”, “ідентифікація”, “самоідентифікація”, “самосвідомість”, “Я-концепція”, що створює методологічну плутанину [3, 137].

Структурними складовими професійної ідентичності є: особистісний, когнітивний і соціальний компоненти [4, 113]. Так, особистісний компонент передбачає усвідомлення себе як спеціаліста, який здатний виконувати певні професійні функції, когнітивний – забезпечує адекватне уявлення про професійний простір, а соціальний компонент є уявленням про себе як про члена певного професійного співтовариства.

Професійна ідентифікація як результативна характеристика професійного досвіду є формою мотиваційного контролю і регуляції конкретних дій та психічних станів, які пов'язані з індивідуальними психологічними відмінностями. Професійна ідентифікація як усвідомлення образу професійної діяльності реалізує уявлення

особистості про власне майбутнє, яке є невід'ємною частиною її життєвого шляху та утворює суб'єктивний образ її розвитку. Слід зазначити, що своїм змістом професійна ідентифікація охоплює не тільки теперішнє, але й віддалене майбутнє у його бажаних і очікуваних аспектах [5, 541].

Варто також зазначити, що соціальна ідентичність людини традиційно досліджується за аналогією до тих соціальних груп, членами яких вона сприймається, зокрема, професійними групами військовослужбовців. У різноманітні підвидів соціальної ідентичності професійній ідентичності приділяється найбільша увага дослідників. Професійна ідентичність як об'єкт дослідження відноситься до числа понять, що відображає концептуальне уявлення людини про своє місце у професійній сфері. У цьому сенсі професійна ідентичність осіб, які присвятили своє життя (значну частину життя) армії, являє собою інтегративне поняття, в якому відображений взаємозв'язок їх особистісних характеристик, які дозволяють критично оцінювати можливі наслідки професійного вибору.

Актуальність даної проблеми також підтверджується істотним підвищенням уваги до проблеми професійної ідентифікації військовослужбовців у закордонних військово-психологічних та військово-соціологічних дослідженнях. Так, ті чи інші аспекти цього питання прямо чи опосередковано отримали своє висвітлення, зокрема, у працях Дж. Уайтінга [1958], Л. Клакхорна [1958], Е. Аронсона [1959], Г. Герарда [1966], Г. Матевсона [1966], Р. Чалдіні [1999], К. Ойстера [2004], Р. Йохансена, Дж. Лейберга [2013] та інших.

Мета статті полягає у критичному осмисленні основних соціально-психологічних особливостей професійної ідентичності офіцерського складу та на основі застосування міждисциплінарних підходів здійснення оцінки деяких кількісних і якісних чинників, що характеризують формування і стан ідентифікації та самоідентифікації курсантів-майбутніх офіцерів Збройних Сил України.

Методи дослідження. В рамках сучасної парадигми міждисциплінарних та

трансдисциплінарних досліджень в роботі зроблена спроба на основі практичної реалізації комплексу дієвих методологічних підходів і практичних процедур військово-соціологічних та соціально-психологічних досліджень отримати визначені оцінки стану професійної ідентичності майбутніх офіцерів ЗС України.

Виклад основного матеріалу.

Враховуючи глобальні трансформації у військовій сфері сучасної держави та зміни, які сталися у змістовних вимірах війни, природі воєнних дій, розширення функцій армії, Збройні Сили України потребують формування нової генерації військових керівників, офіцерів з великої літери.

Офіцерський корпус – це серце і мозок військ, це еліта Збройних Сил України. (Еліта – від французького *elite* – кращий, відібраний, що, у свою чергу, походить від латинського *eligo* – вибираю). В узагальненому розумінні еліта – це кращі представники суспільства чи будь-якої його частини.

Офіцери – це люди, які свідомо, за покликом серця обрали своєю професією захист Вітчизни. Люди, які прийняли військову присягу і тим засвідчили готовність віддати свої сили і саме життя в ім'я народу, суспільства, держави. Люди честі, для яких гідність і самопожертва – не порожні слова, а життєве кредо. Офіцерська спільнота є найблагороднішою у нашій державі, тому, що її члени не прагнуть вигоди, привілеїв, а залишаються вірними своєму високому святому призначенню, керуючись у всіх справах вимогами дійсної честі і зосереджують усі свої думки і почуття на вірності Вітчизні. Бездоганне виконання обов'язків – найважливіша ознака поведінки офіцера.

Обов'язковою умовою успішної діяльності офіцерського складу повинна бути наявність особистого глибокого ідейного переконання та високих морально-психологічних якостей: принциповості, вимогливості до себе і підлеглих, дисциплінованості, патріотизму, організаторських здібностей, належної загальної та професійної підготовки, розвинутого оперативного-тактичного мислення, міцних військово-технічних та спеціальних знань [6, 209-210].

Суспільству потрібен не тільки офіцер, який володіє певними знаннями, репродукує їх, грамотний виконавець, а, насамперед, професіонал, здатний до постійного самовдосконалення, орієнтований на творчість і гнучкість мислення; особистість, яка володіє високою загальнолюдською культурою, вміє спрогнозувати кінцевий результат своєї діяльності, втілити в життя свої ідеї, активна, емоційно врівноважена і вольова особа. Все це, а також демократизація та гуманізація освіти різко підвищили вимоги до професійної самосвідомості офіцера. Саме тому, на шляху професійного зростання військового керівника важливими є структура “Я образу” офіцера-професіонала, його компоненти, зовнішні та внутрішні фактори детермінації. У цьому сенсі особливої значущості у становленні фахівця відіграє військова професійна освіта. Тому особливої колегами по навчанню, членами сім’ї тощо.

Ідентичність, у тому числі й професійна, як концепт сучасної науки і практики має значну кількість вимірів, визначень, дефініцій. Її розглядають на рівні особистості, певної професійної групи, суспільства в цілому, нації, етнічної спільноти та ін. Даним об’єктом дослідження займається соціальна філософія, етнографія, соціологія, психологія та інші наукові напрями і дисципліни. На сучасному етапі наукового пошуку, як відомо, найбільш інноваційні результати можна отримати, використовуючи, як було зазначено вище, міждисциплінарний та трансдисциплінарний методологічний і методичний підходи, коли до досліджуваного об’єкту творчо застосовуються методичний і практичний інструментарій із різних галузей наукового знання, шляхом їх комбінування та взаємодоповнення.

Виходячи з вищезазначеного, найбільш адекватними підходами для вивчення феномену формування та розвитку ідентичності офіцерського складу Збройних Сил України, на наш погляд, є комплексне використання інструментарію військової психології та підходів, що отримали в даний час своє розповсюдження при проведенні

важливості набувають дослідження, присвячені розгляду проблем формування цілісного “Я-образу” суб’єкта професійної діяльності, що включає окрім уявлень про себе як особистості, уявлення про себе як майбутнього професіонала, що визначає образ майбутньої професійної діяльності особи [7, 199].

Усі ці якості офіцера, як особистості, значною мірою формуються через власну професійну ідентичність або самоідентичність, що актуалізуються у процесі навчання у вищих військових навчальних закладах та військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти (ВВНЗ та ВНПЗВО), під впливом традицій, соціуму, в якому живе майбутній офіцер. На ці процеси також впливає інформація, що поширюється через ЗМІ, Інтернет, у вербальній формі при спілкуванні з друзями, прикладних військово-соціологічних досліджень різного рівня та спрямованості.

При цьому, як сказано про методологію соціально-психологічних досліджень, проблеми самої методології є актуальними для будь-якої науки, особливо в сучасну епоху, коли в зв’язку з науково-технічною революцією вкрай ускладнюються задачі, що приходиться вирішувати науці і різко зростає значення тих засобів, якими вони користуються [8, 32].

Зокрема, військово-соціологічне дослідження, яке було проведено у 2017 році фахівцями Науково-дослідного центру гуманітарних проблем Збройних Сил України (НДЦ ГП Збройних Сил України) на достатньо репрезентативній вибірковій сукупності, що охоплювала основні роди військ (сил), регіони країни, категорії військовослужбовців тощо, зокрема, засвідчило, що на рівень морально-психологічної готовності (МПГ) військовослужбовців до виконання завдань за призначенням чи не найважливіші роль і значення належать саме офіцерським кадрам. Як приклад можна навести фрагмент результатів кореляційно – регресійного аналізу впливу окремих важливих чинників на стан і динаміку МПГ [9, 33-34].

Зазначимо також, що дослідження різних аспектів ідентичності військовослужбовців із застосуванням

апарату анкетування і подальшій комп'ютерній обробки отриманих результатів, використовується військовими психологами і соціологами за кордоном, наприклад такі підходи і відповідні висновки висвітлено у статті сучасних норвезьких дослідників [10, 861-880].

Отже, за результатами кореляційного аналізу виявлено сильні та достатньо значущі зв'язки (коефіцієнт кореляції Спірмена, по модулю, складає 0,3-0,5; кореляція значима на рівні 0,001; двостороння значимість) між рівнем морально-психологічної готовності військовослужбовців до виконання завдань за призначенням та наступними факторами:

задоволеністю взаємовідносинами з товаришами по службі ($p = 0,348$);

задоволеністю взаємовідносинами з командирами (начальниками) ($p = 0,341$);

справедливістю командирів (начальників) ($p = 0,341$);

задоволеністю станом військової дисципліни у підрозділі ($p = 0,330$);

задоволеністю психологічним забезпеченням ($p = 0,316$);

задоволеністю озброєнням ($p = 0,309$).

Достатній зв'язок (коефіцієнт кореляції рангів Спірмена, по модулю, складає 0,1-0,3; кореляція значима на рівні 0,01; двостороння значимість) також виявлено між рівнем морально-психологічної готовності військовослужбовців до виконання завдань за призначенням та такими факторами, як:

рівень довіри до безпосереднього командира (начальника) ($p = 0,299$);

згуртованість колективу ($p = 0,257$);

рівень психологічної підготовки ($p = 0,253$);

рівень підтримки служби військовослужбовців у ЗС України членами сім'ї ($p = 0,252$);

оцінка рівня патріотизму ($p = 0,250$);

задоволеність рівнем соціального захисту ($p = 0,239$);

авторитет безпосереднього командира (начальника) ($p = 0,235$) та ін.

Як ми бачимо, серед чинників, що впливають на стан морально-психологічної готовності до виконання завдань за призначенням, роль командирів (в першу чергу, - офіцерів) вкрай важлива. На інші перераховані вище чинники, наприклад,

згуртованість колективу, рівень патріотизму тощо вплив офіцерського складу ЗС України, виходячи із місії офіцерів, важливий так само.

Зазначимо далі, що серед результатів опитування курсантів, які навчаються у вищих військових навчальних закладах та військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти, методом анкетування та особистого інтерв'ю, яке було здійснено у 2018 році, досліджені, зокрема, окремі чинники, які прямо чи опосередковано свідчать про рівень професійної ідентичності (самоідентичності) курсантів – майбутніх офіцерів, захисників Вітчизни.

Цим дослідженням, яке здійснювали співробітники НДЦ ГП Збройних Сил України, були охоплені Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, Інститут Військово-Морських Сил Національного університету “Одеська морська академія”, Харківський національний університет Повітряних Сил імені Івана Кожедуба, Військова академія, Військовий інститут Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Військовий інститут танкових військ Національного технічного університету “Харківський політехнічний інститут”, Військовий інститут телекомунікацій та інформатизації імені Героїв Крут, Житомирський військовий інститут імені С.П. Корольова.

Виходячи із обмежень на обсяг даної статті наведемо лише окремий ілюстративний матеріал стосовно налаштованості курсантів-майбутніх офіцерів на подальшу службу (рис.1) та структуру мотивації курсантів-випускників після закінчення даних ВВНЗ та ВНПЗВО (рис. 2). Як видно із наведених нижче діаграм, абсолютна або переважна більшість випускників зазначених вищих військових навчальних закладів налаштовані на подальшу службу у військах (силах). Крім того, більшість опитаних висловили бажання належати до офіцерського корпусу та стати справжніми професіоналами. Відтак, зокрема, можна зробити висновок, що в процесі навчання у курсантів сформувався достатньо високий рівень професійної ідентичності (самоідентичності) стосовно належності до майбутнього офіцерського складу Збройних Сил України.

Питання психології

Бачення власних перспектив

Рис. 1. Налаштованість курсантів на подальшу службу після закінчення ВВНЗ та ВВПЗВО

Чим обумовлена готовність до служби

Рис. 2 Структура мотивації курсантів-випускників до служби після закінчення навчання у ВВНЗ та ВВПЗВО

Питання психології

Таким чином, наведені діаграми свідчать, що у майбутніх офіцерів, які навчаються у ВВНЗ та ВНПЗВО України сформувався достатньо високий рівень налаштованості щодо подальшої військової служби у лавах Збройних Сил України та реальної готовності до цієї служби. Дані результати, на наш погляд, можна також вважати показником того, що у курсантів вищих військових навчальних закладів вже сформувався належний рівень професійної ідентичності, який має бути притаманний офіцерському складу ЗС України.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Проведене дослідження довело достатньо високий теоретичний і практичний рівень розглянутих у статті підходів, містить елементи новизни як з погляду на запропонований у роботі інструментарій, так із позицій актуалізації сучасної парадигми міждисциплінарних та трансдисциплінарних досліджень стосовно

нової для вітчизняних військових психологів і соціологів сфери їх застосування.

Перспективними напрямами подальших наукових і практичних розвідок з даної проблематики є удосконалення запропонованого теоретико-методологічного доробку, залучення гендерного аспекту до предмету та об'єкту майбутніх досліджень, організація на постійній основі моніторингових досліджень щодо процесів формування і розвитку ідентичності та самоідентичності офіцерського складу Збройних Сил України та інших категорій українських військовослужбовців, запровадження і адаптація з урахуванням специфіки нашої країни передових підходів з даного науково-практичного напрямку, що використовуються в арміях провідних країн світу, в першу чергу державах-членах НАТО.

Список використаних джерел

1. Результати експертно-аналітичного дослідження щодо формування стандартів національно-патріотичного виховання та визначення індикаторів ефективності проведення заходів щодо національно-патріотичного виховання. – Режим доступу: URL: http://dsmsu.gov.ua/media/2018/03/22/18/REZYLTATI_DRYK_ed.pdf
2. Методичні рекомендації щодо проведення підготовки особового складу Збройних Сил України. – К.: ГШ ЗС України; ГУРОС ЗС України, 2012.
3. Шамлян К. Професійна ідентичність особистості // Соціогуманітарні проблеми людини, № 3 / 2008. – С. 137-142.
4. Иванова Н. Л. Социальная идентичность и профессиональный опыт личности: монография / Н. Л. Иванова, Е. В. Конева. – Ярославль, 2003. – 132 с.
5. Остапівський О.І. Професійна ідентичність особистості: зміст та підходи вивчення // Проблеми сучасної психології. - 2013. Випуск 19. – С. 533-543.
6. Вінтоняк В. Ф. Диференціація професійного “Я-образу” офіцера у процесі кар’єрного зростання // Вісник НАУО України, № 3 (40) / 2014. – С. 199-206.
7. Навчальний посібник з військово-ідеологічної підготовки особового складу Збройних Сил України на 2016 навчальний рік / За заг. ред. І.С. Руснака. – К.: НДЦ ГП ЗСУ, 2016. – 240 с.
8. Основи проведення військово-соціологічних і соціально-психологічних досліджень у внутрішніх військах МВС України / І.І. Приходько, І.В. Воробійова, В.С. Молдавчук, І.І. Ліпатов, Ю.Б. Ірхін, В.І. Пасічник, М.В. Товма. – Х.: Акад. ВВ МВС України, 2010. - 58 с.
9. Морально-психологічна готовність військовослужбовців Збройних Сил України до виконання завдань за призначенням: соціологічний вимір та прогнозування: Методичний посібник / За заг. ред. Н.А. Агаєва. – К.: НДЦ ГП ЗС України, 2018. – 69 с.
10. Johansen R.B., Laberg J. C., Martinussen M. Measuring military identity: scale development and psychometric evaluations // Social behavior and personality / 2013, 41(5), P. 861-880.

References

1. Rezultaty ekspertno-analitychnoho doslidzhennia shchodo formuvannia standartiv natsionalno-patriotychnoho vykhovannia ta vyznachennia indykatoriv efektyvnosti provedennia zakhodiv shchodo natsionalno-patriotychnoho vykhovannia (2018) [Results of expert and analytical research on the formation of the standards of national patriotic education and the definition of indicators of the effectiveness of carrying out activities on national-patriotic education]. – Rezhym dostupu: URL: http://dsmsu.gov.ua/media/2018/03/22/18/REZYLTATI_DRYK_ed.pdf (in Ukrainian).

2. Metodichni rekomendatsii shchodo provedennia pidgotovky osobovoho skladu Zbroinykh Syl Ukrainy. – K.: HSh ZS Ukrainy; HUROS ZS Ukrainy (2012) [Methodical recommendations on the training of the personnel of the Armed Forces of Ukraine. - K.: GH of the Armed Forces of Ukraine; MDPM of the Armed Forces of Ukraine] (in Ukrainian).
3. Shamlian K. (2008) Profesiina identychnist osobystosti // Sotsiohumanitarni problemy liudyny, № 3 / 2008. – S. 137-142. [Shamlyan K. Professional identity of the person // Socio-humanitarian problems of people, № 3 / 2008. - P. 137-142.] (in Ukrainian).
4. Ivanova N. L. (2003) Sotsialnaya identichnost i professionalnyi opyt lichnosti: monografiya / N. L. Ivanova, E. V. Koneva. – Yaroslavl, 2003. – 132 s. [Ivanova N. L. Social identity and professional experience of the individual: monograph / N. L. Ivanova, E. V. Koneva. - Yaroslavl, 2003. - 132 p.] (in Russian).
5. Ostapiovskiy O.I. (2013) Profesiina identychnist osobystosti: zmist ta pidkhody vyvchennia // Problemy suchasnoi psykholohii. - 2013. Vypusk 19. – S. 533-543. [Ostapievsky O.I. Professional Identity of Personality: Content and Study Approaches // Problems of Modern Psychology. - 2013. Issue 19. - P. 533-543.] (in Ukrainian).
6. Vintoniak V. F. (2014) Dyferentsiatsiia profesiinoho "Ia-obrazu" ofitsera u protsesi kar'ierneho zrostantia // Visnyk NAUO Ukrainy, № 3 (40) / 2014. – S. 199-206. [Vintonyak V.F. Differentiation of the professional "I-image" of an officer in the process of career growth // Bulletin of the National Defense University, No. 3 (40) / 2014. - P. 199-206.] (in Ukrainian).
7. Navchalnyi posibnyk z voienno-ideolohichnoi pidgotovky osobovoho skladu Zbroinykh Syl Ukrainy na 2016 navchalnyi rik / Za zah. red. I.S. Rusnaka. – K.: NDC HP ZS Ukrainy, 2016. – 240 s. [Training manual on military-ideological training of the personnel of the Armed Forces of Ukraine for the 2016 academic year / According to the commissions. Ed. I.S. Rusnak - K. : RDC HP AFU, 2016. - 240 p.] (in Ukrainian).
8. Osnovy provedennia viiskovo-sotsiolohichnykh i sotsialno-psykholohichnykh doslidzhen u vnutrishnikh viiskakh MVS Ukrainy. / I.I. Prykhodko, I.V. Vorobiova, V.S. Moldavchuk, I.I. Lipatov, Yu.B. Irkhin, V.I. Pasichnyk, M.V. Tovma. – Kh.: Akad. VV MVS Ukrainy, 2010. - 58 s. [Fundamentals of military-sociological and socio-psychological research in the internal troops of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine. / I.I. Prikhodko, I.V. Vorobyova, V.S. Moldavchuk, I.I. Lipatov, Yu.B. Irkhin, V.I. Pasichnyk, M.V. Toma - Kh.: Acad. IT of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, 2010. - 58 p.] (in Ukrainian).
9. Moralno-psykholohichna hotovnist viiskovosluzhbovtziv Zbroinykh Syl Ukrainy do vykonannia zavdan za pryznachenniam: sotsiolohichni vymir ta prohnovuvannia: Metodichni posibnyk / Za zah. red. N.A. Ahaiev. – K.: NDC GP ZS Ukrainy, 2018. – 69 s. [Moral and psychological readiness of servicemen of the Armed Forces of Ukraine to perform tasks for their intended purpose: sociological dimension and forecasting: Methodical manual / According to the commissions. Ed. N.A. Agayev - K.: RDC of the HP of the Armed Forces of Ukraine, 2018. - 69 p.] (in Ukrainian).
10. Johansen R.B., Laberg J. C., Martinussen M. (2013) Measuring military identity: scale development and psychometric evaluations // Social behavior and personality, 2013, 41(5), P. 861-880.

SUMMARY

Agaev N., candidate of psychological sciences, senior researcher

PROBLEMS OF FORMATION OF PROFESSIONAL IDENTITY OF FUTURE OFFICERS

Introduction. The military experience of the advanced armies of the world shows that the laws of armed struggle at the present stage of development of military affairs, as always in the history of wars and military conflicts, primarily depend on the progress and results of combat training, on the combat capability and the number of troops, the level of training of commanders etc. Underestimation of any of these factors can lead to defeat in a modern war. At the same time, the key role and importance here belongs to the Ukrainian officer, whose high level of motivation is formed, largely due to the professional identity of the officers of the Armed Forces of Ukraine.

Purpose. The purpose of the paper is to critically understand the main socio-psychological features of the professional identification of the officers and the basis of the application of interdisciplinary approaches to assess some quantitative and qualitative factors characterizing the formation and state of identification and self-identification of future-educated cadets of the Armed Forces of Ukraine.

Methods. In the framework of the modern paradigm of interdisciplinary and transdisciplinary research, an attempt has been made on basis of practical implementation of a complex of effective methodological approaches and practical procedures of military sociological and socio-psychological research to obtain definite assessments of the status of professional identity of future officers of the Armed Forces of Ukraine.

Results. The results of the theoretical generalizations and practical calculations given in the article indicate that the future officers formed a rather high level of readiness for further military service in the armed forces of Ukraine and a real readiness for this service. In our opinion, these results can also be considered an

Питання психології

indicator of the fact that cadets of higher military educational institutions have already formed the proper level of professional identity that should be inherent in the officers of the Armed Forces of Ukraine.

Originality The conducted research has proved a sufficiently high theoretical and practical level of the approaches considered in the article, contains elements of novelty both from the point of view of the toolkit offered in the work, both from the point of view of actualization of the modern paradigm of interdisciplinary and transdisciplinary research in relation to the new scope for their application to domestic military psychologists, sociologists and scholars.

Conclusion. Perspective directions of further scientific and practical research on this issue are the improvement of the proposed theoretical and methodological work, the involvement of the gender aspect in the subject and object of future research, the organization on a regular basis of monitoring studies on the processes of formation and development of the identity and identity of the officers of the Armed Forces of Ukraine and other categories of Ukrainian servicemen, implementation and adaptation taking into account the specifics of our country's advanced approaches of scientific and practical direction used in the armies of the leading countries, first of all NATO member states.

Key worlds: professional identity, officers, military sociological, socio-psychological research.